

**Republika e Kosovës • Republika Kosovo • Republic of Kosovo
Institucioni i Avokatit të Popullit • Institucija Ombudsmana • Ombudsperson Institution**

Për Komitetin e Nderuar të Ministrave të Këshillit të Evropës

OPINION

I AVOKATIT TË POPULLIT TË REPUBLIKËS SË KOSOVËS

*lidhur me zbatimin e Aktgjykimit të Gjykatës Evropiane për të Drejtat e
Njeriut në rastin*

Grudić kundër Serbisë

Aplikimi Nr. 31925/08

Prishtinë, më 11 shkurt 2016

PËRMBAJTJA

PËRMBLEDHJA	2
SFONDI	3
1. Aktgjykimi i Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut në rastin <i>Grudić kundër Serbisë</i>	3
2. Zbatimi i aktgjykimit <i>Grudić</i> deri më tani.....	5
ARGUMENTI	8
A. Duke refuzuar aplikimet nga qytetarët e Kosovës në bazë të Nenit 119 të Ligjit për Sigurimin Pensionsal dhe Invalidor, Serbia ka vepruar me mosbindje të drejtpërdrejtë ndaj deklaratës së qartë dhe kategorike të Aktgjykimit në rastin <i>Grudić</i> , se “lidhur me situatën në Kosovë, . . . një e drejtë e njohur për pension mund të kufizohet vetëm mbi bazën e Nenit 110 të Ligjit për Sigurimin Pensionsal dhe Invalidor” (<i>Grudić</i> , §80).....	8
B. Neni 110 i Ligjit për Sigurimin Pensionsal dhe Invalidor nuk i lejon Serbisë të refuzojë aplikimet nga qytetarët e Kosovës me arsyetimin se ata marrin Pensionin Bazik të parashikuar nga rregulloret e UNMIK-ut, sepse marrja e Pensionit Bazik në asnjë mënyrë nuk përbën “ushtrim të së drejtës sipas . . . sigurimit” të garantuar nga Fondi për Sigurimin Pensionsal dhe Invalidor i Serbisë (<i>id.</i> , Neni 110).....	10
C. Duke vendosur një kufizim prej 12 muajsh mbi kompensimin e qytetarëve të Kosovës për këstet e papaguara, Serbia bie në kundërshtim me (1) Aktgjykimin <i>Grudić</i> , i cili kërkon që këstet e mëparshme të papaguara të llogariten nga data kur pensionet e përfituesve u ndërprejnë padrejtësisht (<i>id.</i> , §92), dhe (2) Ligjin për Sigurimin Pensionsal dhe Invalidor të Serbisë, i cili parashikon kufizimin prej 12 muajsh mbi kompensimin e kësteve të papaguara vetëm nëse ndërprerja e pensioneve ishte “shkaktuar nga përfituesi” (<i>id.</i> , Neni 123).....	13
D. Këmbëngulja e Republikës së Serbisë që “i tërë dokumentacioni që dorëzohet për të dëshmuar të drejtën për pension nga përfituesit potencialë duhet të lëshohet nga UNMIK-u” ka mundësi që po pengon seriozisht zbatimin e aktgjykimit <i>Grudić</i>	15
PËRFUNDIM	16

PËRMBLEDHJA

Në rastin *Grudić kundër Serbisë*, Aplikimi Nr. 31925/08 (2012), Republika e Serbisë papritmas ua ndërpreu pensionet aplikuesve, dy qytetarëve të Kosovës, pavarësisht nga fakti se ata i plotësonin kushtet ligjore për të marrë pensione të tilla. Gjykata Evropiane për të Drejtat e Njeriut ka vendosur njëzëri se kjo ndërprerje ka shkelur të drejtën e aplikuesve për gëzimin paqësor të posedimeve të tyre, sipas Nenit 1 të Protokollit nr. 1 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut, dhe urdhëroi Serbinë t’u ofrojë aplikuesve kompensim të drejtë në pajtim me Nenin 41 të Konventës (shih *Grudić*, §§90–96). Gjykata po ashtu vendosi—në pajtim me Nenin 46, paragrafi 2 të Konventës—që duke pasur parasysh numrin e madh të aplikimeve nga qytetarë të tjerë të Kosovës, pensionet e të cilëve në mënyrë të ngjashme mund të ishin ndërprerë gabimisht, “Qeveria përgjegjëse duhet të ndërmarrë të gjitha veprimet e duhura për të siguruar që autoritetet kompetente serbe të zbatojnë ligjet relevante për të garantuar pagimin e pensioneve dhe për të kompensuar për këstet e mëparshme të papaguara në fjalë” (*Grudić*, §99).

Rregulli 9.2 i *Rregullores së Komitetit të Ministrave për mbikëqyrjen e zbatimit të aktgjykimeve dhe kushteve të marrëveshjeve miqësore* parashikon: “Komiteti i Ministrave është i autorizuar të marrë në konsideratë çdo komunikatë nga . . . institucionet kombëtare për promovimin dhe mbrojtjen e të drejtave të njeriut lidhur me zbatimin e aktgjykimeve sipas Nenit 46, paragrafi 2 të Konventës.”

Në pajtim me këtë rregull, po ju shkruaj për të shprehur shqetësimin tim serioz se Republika e Serbisë ka dështuar të përmbushë obligimet e saj sipas aktgjykimit *Grudić* “për të garantuar pagimin e pensioneve dhe për të kompensuar për këstet e mëparshme të papaguara në fjalë.” Bazuar në parashtrirat publikisht të qasshme të Republikës së Serbisë drejtuar Gjykatës dhe Komitetit të Ministrave, duket se Serbia ka shkelur që të dyja, letrën dhe frymën e Aktgjykimit *Grudić*, veçanërisht (1) duke u mbështetur në baza të gabuara juridike, për të mohuar të drejtën e potencialisht mijëra aplikuesve legjitim nga Kosova për rinisjen e pagimin e pensioneve; dhe (2) duke vendosur kufizime të kundërligjshme mbi kompensimin për këstet e papaguara, përfshirë edhe kamatën ligjore, për ata qytetarë të paktë, aplikimet e të cilëve dolën të suksesshme.

Ky Opinion fillon me një përmbledhje të shkurtër të Aktgjykimit *Grudić* dhe të zbatimit të aktgjykimit deri më tani. Pastaj, ai paraqet në mënyrë të detajuar defektet juridike prapa refuzimit tronditës, nga ana e Serbisë, të 96.1% të aplikimeve të parashtruara nga qytetarët e Kosovës për vazhdimin e marrjes së pagesave të pensioneve, si dhe kufizimin e kundërligjshëm prej 12 muajsh, të cilin Serbia e ka vendosur mbi nivelin e kompensimit për këstet e papaguara. Opinioni po ashtu përmend mundësinë që, duke marrë parasysh proporcionin jashtëzakonisht të madh të aplikimeve (84.3%) për të cilat Serbia gjykoj se u mungon dokumentacioni i nevojshëm, Serbia po i lejon konfliktit politik rreth sovranitetit të Republikës së Kosovës që të pengojë zbatimin e plotë të aktgjykimit *Grudić*. Përfundimi

i Opinionit tregon hapat që Republika e Serbisë duhet të ndërmarrë për të qenë në përputhje të plotë me aktgjykimin e Gjykatës.

SFONDI

1. Aktgjykimi i Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut në rastin *Grudić kundër Serbisë*

Parashtruesit e kërkesës në rastin *Grudić* ishin një çift që jetonte në Kosovë dhe të cilëve u është njohur e drejta për pension invalidor në vitet 1995 dhe 1999, përkatësisht, nga Fondi për Sigurimin Pensional dhe Invalidor i Serbisë (“SPDIF”) (*Grudić*, §§6–7). Më 9 qershor 1999 dhe 15 janar 2000, përkatësisht, SPDIF papritmas ndërpreu pagesën e pensioneve të tyre, pa asnjë shpjegim. (*id.*, §9). Eventualisht, pas kërkesës së aplikuesve në vitin 2003 që të rifillohet pagesa e pensioneve, SPDIF lëshoi një vendim zyrtar në vitin 2005 duke pezulluar pensionet e tyre në mënyrë retroaktive (*id.*, §§10–11). Arsyetimi i SPDIF për pezullimin, sipas aktgjyimit të Gjykatës, ishte se tani “Kosova ishte nën administrim ndërkombëtar” (*id.*, §11), dhe “pasi që shteti përgjegjës nuk ishte në gjendje të mbledhë kontributet për sigurimin pensional në Kosovë që nga viti 1999, personat të cilëve qysh më parë u ishte njohur e drejta për pension nga SPDIF në këtë territor, më nuk kishin mundësi t’i merrnin ato” (*id.*, §13).

Gjykata njëzëri e hodhi poshtë këtë justifikim. Pikënisja për aktgjykimin e Gjykatës ishte se “[k]ërkesa e parë dhe më e rëndësishme e Nenit 1 të Protokollit nr. 1 është që çdo ndërhyrje nga autoriteti publik në të drejtën e gëzimit paqësor të së drejtës në pronë duhet të jetë e ligjshme” (*id.*, §73). Pasi që “të drejtat pensionale ekzistuese të parashtruesve të kërkesës përbënin posedim në kuadër të kuptimit të Nenit 1 Protokollit nr. 1 ” (*id.*, §77), pezullimi i pensioneve nga ana e SPDIF “në mënyrë të qartë përbënte ndërhyrje në gëzimin paqësor të posedimeve të tyre” (*id.*). Prandaj, pezullimi duhej t’i nënshtrohej kushtit të ligjshmërisë.

Zbatimi i kushtit të ligjshmërisë nga Gjykata u mbështet në mënyrë vendimtare në Opinionin e adoptuar në vitin 2005 nga Gjykata Supreme e Republikës së Serbisë, Departamenti Civil, lidhur me të drejtat për pension në Kosovë: “Në lidhje me situatën në Kosovë, ky opinion pohonte . . . se një e drejtë e njohur për pension mund të kufizohet vetëm mbi bazën e Nenit 110 të Ligjit për Sigurimin Pensional dhe Invalidor” (*Grudić*, §31). Shih *id.*, §80 (“Gjykata Supreme, . . . lidhur me situatën në Kosovë, vuri në dukje në mënyrë të veçantë se një e drejtë e njohur për pension mund të kufizohet vetëm mbi bazën e Nenit 110 të Ligjit për Sigurimin Pensional dhe Invalidor”).

Pastaj, Neni 110 njeh vetëm dy baza sipas të cilave të drejtat e përfituesit për sigurim mund të kufizohen në mënyrë të ligjshme. *Së pari*, këto të drejta mund të ndërpriten nëse “gjatë ushtrimit të të drejtave, kushtet për fitimin dhe ushtrimin e së drejtës nuk ekzistojnë më” (Ligji për Sigurimin Pensional dhe Invalidor, Neni 110, paragrafi 1), ose me fjalët e aktgjyimit *Grudić*, “nëse ndodh që dikush më nuk i plotëson kushtet origjinale ligjore”

për fitimin dhe ushtrimin e kësaj të drejte (*Grudić*, §26). *Së dyti*, të drejtat për pension po ashtu mund të ndërpriten nëse përfituesi tashmë është “duke ushtruar të drejtat sipas këtij sigurimi me një organizatë të obligueshme për pension dhe sigurim nga një shtet i formuar në territorin e ish-Jugosllavisë” (*id.*, Article 110, para. 2). Përveç këtyre dy bazave, Neni 110 nuk njih asnjë bazë tjetër për ndërprerje, ose kufizim, të të drejtave të përfituesit për sigurim. Në veçanti, nuk ekziston “referencë për pezullim të mundshëm të pakufishëm të pensionit në këtë dispozitë” për shkak të pamundësisë së SPDIF për të mbledhur kontributet në një territor të caktuar (*Grudić*, §78).

Gjykata gjeti se asnjëra nga të dy bazat ligjore të përcaktuara në Nenin 110 për ndërprerjen e pensioneve nuk është përmbushur në rastin e parashtruesve të kërkesës (*id.*). Kështu, gjykata ka arritur konkludimin se “ndërrhyrja me ‘posedimet’ e aplikuesve nuk ishte në pajtim me legjislacionin relevant vendor” (*id.*, §81), dhe prandaj, Serbia i ka shkelur të drejtat e aplikuesve të parashikuara në Nenin 1 të Protokollit 1 të Konventës (*id.*, §83).

Bazuar në konstatimin e shkeljes së të drejtave, Gjykata urdhëroi Republikën e Serbisë t’u ofrojë aplikuesve kompensim të drejtë në pajtim me Nenin 41 të Konventës. Përveç urdhrit që secilit parashtrues të kërkesës t’i paguhen EUR 7,000 si dëm jomaterial, Gjykata urdhëroi që “Qeveria përgjegjëse t’u paguajë aplikuesit të parë dhe të dytë . . . pensionet e tyre duke filluar prej datës 9 qershor dhe 15 janar 2000, përkatësisht . . . , së bashku me kamatën ligjore” (*Grudić*, §92). Aktgjykimi *Grudić* në këtë mënyrë u dha të drejtë aplikuesve jo vetëm për rinisjen e pagimit të pensioneve të tyre, por gjithashtu edhe për t’u kompensuar për këstet e papaguara, duke i llogaritur **nga datat përkatëse në të cilat këto pagesa janë pezulluar**, përfshirë edhe kamatën ligjore.

Veç kësaj, Gjykata vërejti se kostatimi i shkeljes imponoi obligime më të gjëra mbi Republikën e Serbisë, pasi që kishte gjasë të ketë shumë më shumë qytetarë të Kosovës pensionet e të cilëve ishin ndërprerë nga SPDIF mbi të njëjtën bazë të kundërligjshme si në rastin e aplikuesve dhe të cilët, si edhe në rastin e aplikuesve, kishin të drejtën për rinisjen e pagimit të pensioneve dhe kompensimin për këstet e papaguara, përfshirë edhe kamatën ligjore. Në fakt, madje edhe Republika e Serbisë në pretendimet e saj të parashtruara para gjykatës, haptazi pranoi se numri i qytetarëve të Kosovës në gjendje të ngjashme me aplikuesit e rastit *Grudić* është i konsiderueshëm: “Qeveria vuri në dukje se shumica e përgjithshme e borxhit potencial të shtetit përgjegjës për situatat e ngjashme me atë të aplikuesve do të ishte me të vërtetë e lartë. . . . [T]ë dhënat zyrtare të SPDIF tregonin se shumica në fjalë ishte vlerësuar të jetë 1,008,358,614 euro (“EUR”), ndërsa Ministria e Financave e kishte përcaktuar vetë këtë shumë në vlerën EUR 1,050,468,312[.]” (*Grudić*, §71). Prandaj, Gjykata konstatoi se “[b]azuar në këtë . . . numër të madh të aplikuesve potencialë, Qeveria përgjegjëse duhet të ndërmarrë të gjitha masat e duhura për të siguruar që autoritetet kompetente serbe të zbatojnë ligjet relevante për të garantuar pagimin e pensioneve dhe për të kompensuar për këstet e mëparshme të papaguara në fjalë” (*id.*, §99), duke theksuar më tej se “është e kuptueshme se disa procedura administrative dhe

faktike të verifikimit, të shpejta dhe të arsyeshme, mund të jenë të domosdoshme lidhur me këtë” (*id.*). Gjykata urdhëroi që këto masa të ndërmerren brenda afatit prej “gjashtë muajsh nga data kur aktgjykimi merr formën e prerë” (*Grudić*, Conclusion, §3(d)).

2. Zbatimi i aktgjykimit *Grudić* deri më tani

Pasi që aktgjykimi mori formën e prerë më 24 shtator 2012, Komiteti i Ministrave, në mbledhjen e tij të 1157, të mbajtur më 6 dhjetor 2012, “ftoi autoritetet serbe që të sigurojnë sa më shpejtë që të jetë e mundur një plan veprimi për përcaktimin e masave të ndërmarra dhe/ose të parashikuara dhe që të mbajë të informuar Komitetin për zhvillimet e situatës” (Vendimi nr. 3).

Në përgjigje të ftesës së Komitetit, Republika e Serbisë ia dërgoi Komitetit letrën të cilën ia kishte dërguar Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut më 20 dhjetor 2012, në të cilën kishte kërkuar një vazhdim të afatit, për shkak të vonesës në zbatimin e masave të përgjithshme të urdhëruara nga gjykata. Serbia ofroi një numër arsyetimesh për këtë vonesë. Mes të tjera arsyetimesh, Republika e Serbisë pretendoi se për shkak të miratimit të “Rregullores nr. 2001/35 – për Pensionet në Kosovë nga UNMIK-u më 22 dhjetor 2001, shumë qytetarë të Kosovës dhe Metohisë, përfituesit e mëparshëm të pensioneve nga Fondi Për Sigurimin Pensional dhe Invalidor i Republikës së Serbisë, realizuan të drejtën në pension nga administrata ndërkombëtare, duke ua njohur vitet e punës të realizuara në kuadër të Fondit Pensional dhe Invalidor të Republikës së Serbisë.” Dhe “[d]uke pasur parasysh faktin se përfituesi nuk mund të realizojë të drejtën në pension mbi të njëjtat baza edhe nga administrata ndërkombëtare edhe nga Republika e Serbisë,” Serbia pretendoi se i duhej kohë shtesë me qëllim të “krahasimit të të dhënave lidhur me pensionet së bashku me UNMIK-un.” Përveç kësaj, letra theksonte se në përgjithësi “Republika e Serbisë nuk i njeh të ashtuquajturat akte të Republikës së Kosovës, kështu që i tërë dokumentacioni që dorëzohet nga përfituesit potencialë për të dëshmuar të drejtën për pension duhet të lëshohet nga UNMIK-u.” Dhe përfundimisht, në përmbyllje të letrës, Republika e Serbisë tregoi se “gjithashtu do të ndërmerren hapa për ta bërë këtë çështje subjekt të negociatave ndërmjet Prishtinës dhe Beogradit, të cilat kanë qenë në vazhdim dhe janë duke u zhvilluar në drejtim pozitiv.”

Disa muaj më vonë, Komiteti i Ministrave, në mbledhjen e tij të 1164 të mbajtur më 7 mars 2013, raportoi se më në fund e ka marrë planin e veprimit nga Republika e Serbisë që përfshin “një kalendar të masave që do të ndërmerren për zbatim” të aktgjykimit *Grudić*, si dhe “informatën lidhur me masat e marra për identifikimin dhe verifikimin e personave të cilëve do t’u jepet e drejta për rinisjen e pagesës së pensioneve dhe kompensimin për këste të mëparshme të papaguara” (Vendimi nr. 1). Duke vënë në dukje se Gjykata Evropiane për të Drejtat e Njeriut e kishte vazhduar afatin për zbatimin e këtyre masave deri më 24 shtator 2013, Komiteti “inkurajoi autoritetet serbe që të intensifikojnë përpjekjet e tyre, jo vetëm që të përfundojnë procesin e verifikimit, por po ashtu që të ndërmarrin të gjitha masat e duhura në kuadër të këtij afati” (Vendimi nr. 3).

Më 8 prill 2013, Serbia i dërgoi Komitetit “Raportin për Masat e Ndërmarrë për të Zbatuar Planin e Veprimit të Qeverisë së Republikës së Serbisë Lidhur me Pagesat e Pensioneve të Realizuara në Territorin e Krahinës Autonome të Kosovës dhe Metohisë.” Ky Raport e informoi Komitetin, ndër të tjera, se 1,643 aplikacione për rinisjen e pagimit të pensioneve janë dorëzuar deri më tani. Por, Komiteti në mbledhjen e mbajtur më 6 qershor 2013, kërkoi më shumë informata. Veçanërisht, “i bëri thirrje autoriteteve të Serbisë të sigurojnë informata për numrin e aplikacioneve të pranuar, përfshirë këtu edhe aplikacionet me dokumentacion të pakompletuar dhe numrin e vendimeve të marra deri më tani, përfshirë edhe numrin e vendimeve pozitive dhe negative” (Vendimi nr. 2). Gjithashtu kërkoi më tej informata për masat e ndërmarrë për të siguruar pagesat e borxheve” (Vendimi nr. 3). Në kuadër të vazhimit të afatit të datës 24 shtator 2013, të cilin gjykata ia dha Serbisë, Komiteti po ashtu e inkurajoi Serbinë të ndërmarrë të gjitha masat e duhura për të respektuar këtë afat (Vendimi nr. 4).

Më 20 shtator 2013, vetëm disa ditë para skadimit të afatit të vazhduar, Serbia dërgoi një “Raport Përcjellës në rastin *Grudić kundër Serbisë* lidhur me Masat e Përgjithshme,” në të cilin raportoi se ka pranuar deri më tani 8,151 aplikime për rinisjen e pagimit të pensioneve dhe se nga ky numër, vetëm 1,278 (15.7%) janë parashtruar me të gjitha dokumentet e nevojshme. Nga aplikimet të cilat Serbia i konsideroi të plota, vetëm në 37 raste (2.9%) u morën vendime pozitive për rinisjen e pagimit të pensioneve. Gjithashtu, “vendimet për rinisjen e pagimit të pensioneve gjithashtu përcakton kompensimin për këstet e mëparshme të papaguara deri 12 muaj më parë.” Ky raport përcjellës, megjithatë, nuk jep ndonjë shenjë se Serbia e kishte paguar edhe kamatën ligjore, pavarësisht udhëzimeve në aktgjykimin e rastit *Grudić*.

1,241 vendimet negative, sipas Serbisë “u morën vetëm për shkak se aplikuesit paraqitën dëshmi në aplikimet e tyre se ata janë përfitues të pensioneve në territorin e Krahinës Autonome të Kosovës dhe Metohisë.” Serbia pretendon se “në pajtim me Rregulloret e UNMIK-ut, të gjithë personat që e kanë vendbanimin në këtë territor dhe të paktën 15 vjet sigurimi pensional me Fondin për Sigurimin Pensional dhe Invalidor të Republikës së Serbisë kanë të drejtë për pension.” Dhe “[p]asi që dispozitat e legjislacionit relevant Serb përjashtojnë mundësinë për të marrë njëkohësisht dy pensione, aplikimet e tyre u refuzuan për këtë arsye.”

Menjëherë pas raportit të Serbisë, Komiteti i Ministrave u takua sërish lidhur me zbatimin e aktgjykimit *Grudić*, në mbledhjen e 1179, të mbajtur më 26 shtator 2013. Në këtë mbledhje, Komiteti, duke vënë në dukje numrin e ulët të vendimeve pozitive lidhur me kërkesat për rinisjen e pagimit të pensioneve, “theksoi në këtë drejtim rëndësinë e sigurimit që çdo refuzim i kërkesës për rinisje të pagimit të pensioneve të ketë bazë të qartë në ligjin vendor” (Vendimi nr. 2). Komiteti më tej u “bëri thirrje autoriteteve Serbe që, në bashkëpunim të ngushtë me Sekretariatën, të sigurojë informata të mëtutjeshme lidhur me pagimin e rifilluar të pensioneve, përfshirë këtu edhe dispozitat ligjore të cilat arsyetojnë

refuzimin e pagimit të tillë dhe trajtimin e kompensimit të kësteve të mëparshme të papaguara” (Vendimi nr. 4). Përfundimisht, duke pasur parasysh se afati i vazhduar nga gjykata më 24 shtator 2013 kishte kaluar, Komiteti u bëri thirrje autoriteteve serbe të sigurojnë pagesat e pensioneve dhe borgjeve “pa asnjë vonesë” (Vendimi nr. 5).

Në “Raportin Përcjellës në rastin *Grudić kundër Serbia* Lidhur me Masat e Përgjithshme,” të parashtruar më 24 tetor 2013, Republika e Serbisë dorëzoi përmbledhjen e fundit të statistikave të përditësuara. Në këtë raport, Serbia pohoi se 8,238 aplikime janë parashtruar deri më tani për rinisjen e pagimit të pensioneve. Nga ky numër, Serbia i konsideroi 1,295 (15.7%) aplikime si të shoqëruara me dokumentacionin e plotë. Nga ky numër i vogël, numri i përgjithshëm i vendimeve pozitive për rifillim të pagesave të pensioneve ishte 51 (3.9%).

Për këta 51 aplikues të suksesshëm, “vendimet për rinisjen e pagimit të pensioneve gjithashtu përcakton kompensimin për këstet e mëparshme të papaguara deri 12 muaj më parë, në përputhje me Nenin 123 të Ligjit për Sigurimin Pensionsal dhe Invalidor,” i cili parasheh që “këstet mujore të akumuluar të pensionit, kompensimi monetar për dëmtim trupor, që nuk paguhen për shkak të rrethanave të shkaktuara nga përfituesi, do të paguhen pastaj deri në 12 muaj, me efekt retroaktiv prej datës kur përfituesi, duke mos ekzistuar më rrethanat, parashtron një kërkesë për pagim.” Sërish, ky Raport Përcjellës, si edhe ai i fundit, nuk tregon asgjë për pagimin e kamatës ligjore sipas aktgjykimit *Grudić*.

Serbia theksoi për Komitetin se çka kishte parë si bazë ligjore për refuzimin e 96.1% të kërkesave për rifillim të pagesave të pensioneve. Serbia pretendoi se “pothuajse në të gjitha rastet, bazë ligjore për refuzimin e këtyre kërkesave ishte fakti se këta parashtrues të kërkesave tashmë ishin përfitues të pensionit në Kosovë.” Por, me gjithë deklaratën e qartë të aktgjykimit *Grudić* se “sa i përket situatës në Kosovë, . . . një e drejtë e njohur për pension mund të kufizohet vetëm mbi bazën e Nenit 110 të Ligjit të Sigurimit Pensionsal dhe Invalidor” (*Grudić*, §80), Serbia e bazoi refuzimin e saj pothuajse universal të aplikimeve nga Kosova në një dispozitë tjetër ligjore, Neni 119: “Sipas Nenit 119 të Ligjit për Sigurimin Pensionsal dhe Invalidor, *përfituesi i pensionit i cili përmbush të drejtën për dy ose disa pensione në territorin e Republikës së Serbisë mund të përdorë vetëm njërin nga pensionet e lartpërmendura, sipas vendimit të tij/saj*” (theks në origjinal).

Në takimin e tij të fundit lidhur me zbatimin e aktgjykimit *Grudić*, takimi i 1186 i Komitetit të Ministrave, i mbajtur më 5 dhjetor 2013, Komiteti “vuri në dukje sqarimet e dhëna nga autoritetet Serbe lidhur me bazën ligjore për refuzimin e rinisjes së pagimit të pensioneve, si dhe procedurat e shqyrtimit gjyqësor në dispozicion të personave kërkesat e të cilëve u refuzuan, dhe udhëzoi Sekretariatit të bëjë një analizë të thellë të çështjes në bashkëpunim të ngushtë me autoritetet serbe” (Vendimi nr. 2). Komiteti gjithashtu “i bëri thirrje autoriteteve serbe të sigurojnë sa më shpejt që të jetë e mundur informata konkrete për Komitetin lidhur me çështjen e kompensimit për këste të mëparshme të papaguara, siç

kërkohet nga Gjykata në aktgjykimin e saj” (Vendimi nr. 3). Po ashtu, lidhur me çështjen e kësteve të mëparshme të papaguara, shënimet nga mbledhja e Komitetit në dhjetor 2013 tregojnë se, Serbia është e obliguar të paguajë këste të mëparshme përtej thjesht 12 muajve. Shënimet rikujtojnë që “në aktgjykimin *Grudić* Gjykata Evropiane dha kompensim të drejtë për dëme materiale të pësuar si rezultat i pezullimit të pensioneve të aplikuesve që nga vitet 1999 dhe 2000, përkatësisht. ” Nga ky fakt, Komiteti arsyetoi se “këstet e papaguara midis datës së pezullimit të pagimit të pensioneve në fjalë dhe datës së rinisjes së pagimit, kanë për t’u paguar. Informata lidhur me këtë është ende duke u pritur.”

Përfundimisht, Raporti i 8-të vjetor (2014) i Komitetit të Ministrave për mbikqyrjen e zbatimit të aktgjykimeve dhe vendimeve të Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut, i publikuar në mars 2015, raporton se pas mbledhjes së Komitetit të mbajtur në dhjetor 2013, “është në pritje të informatave për trajtimin e kërkesave të parashtruara pas masave të miratuara deri më tani – veçanërisht në dritën e rezultatit të një numri të rasteve të parashtruara pranë gjykatës dhe të komunikuara tek Qeveria.”

Sipas dijenisë sime, ky raport i vitit 2014 siguron informatën e fundit në dispozicion për zbatimin e aktgjyimit *Grudić*.

ARGUMENTI

A. Duke refuzuar aplikimet nga qytetarët e Kosovës në bazë të Nenit 119 të Ligjit për Sigurimin Pensional dhe Invalidor, Serbia ka vepruar me mosbindje të drejtpërdrejtë ndaj deklaratës së qartë dhe kategorike të Aktgjyimit në rastin *Grudić*, se “lidhur me situatën në Kosovë, . . . një e drejtë e njohur për pension mund të kufizohet vetëm mbi bazën e Nenit 110 të Ligjit për Sigurimin Pensional dhe Invalidor” (*Grudić*, §80).

Siç shihet, Republika e Serbisë, në raportin e saj të fundit “Raportin e zbatimit në rastin *Grudić* k. Serbisë Lidhur me Masat e Përgjithshme,” të datës 24 tetor 2013, përfundimisht shpërfaqti bazat e supozuara ligjore sipas të cilave e ka refuzuar pothuajse çdo aplikim nga qytetarët e Kosovës të dokumentuar plotësisht (96.1%) për rifillim të pagesës së pensioneve. Por, duke u mbështetur në Nenin 119 të Ligjit për Sigurimin Pensional dhe Invalidor, Republika e Serbisë shpërfill në mënyrë flagrante deklaratën e qartë dhe të përsëritur të aktgjyimit *Grudić*, duke u bazuar në një Opinion të Divizionit Civil të Gjykatës Supreme të Serbisë, që “në lidhje me situatën në Kosovë, . . . një e drejtë e njohur për pension mund të kufizohet vetëm mbi bazën e **Nenit 110** të Ligjit për Sigurimin Pensional dhe Invalidor” (*Grudić*, §31; theks i shtuar), gjithashtu të ritheksuar, duke përdorur pothuajse të njëjtat fjalë të sakta më vonë në aktgjykim: “lidhur me situatën në Kosovë, vuri në dukje në mënyrë të veçantë se një e drejtë e njohur për pension mund të kufizohet vetëm mbi bazën e **Nenit 110** të Ligjit për Sigurimin Pensional dhe Invalidor” (*Grudić*, §80; theks i shtuar).

Vlen të përmendet se para se Komiteti i Ministrave të ushtronte presion mbi Republikën e Serbisë që të citojë “dispozitat ligjore të cilat arsyetojnë refuzimin e pagesave për pensione” (Vendimi nr. 4, Mbledhja e 1179 e Komitetit të Ministrave, 26 shtator 2013), duket të mos i ketë shkuar askujt ndërmend se Neni 119 do të mund madje të përdorej si arsyetim ligjor për të refuzuar pagesat për pensione të qytetarëve të Kosovës. Neni 119 nuk u përmend dikur në Opinionin e Gjykatës Supreme i mbështetur në aktgjykimin *Grudić*. Në të vërtetë, nuk jam në dijeni të ndonjë dokumenti publik të qasshëm, para Raportit Përcjellës të 24 tetorit 2013, në të cilin cilido institucion kompetent i Republikës së Serbisë të ketë tentuar të pretendojë që Neni 119 i Ligjit për Sigurimin Pensional dhe Invalidor do të mund të shërbente si bazë për diskualifikim të qytetarëve të Kosovës nga ushtrimi i të drejtave të tyre për pension.

Një shqyrtim më i hollësishëm i kontekstit ligjor të Nenit 119 shpërfaq përse është tërësisht i pazbatueshëm në situatën e Kosovës. Në përkthimin e përdorur nga Raporti Përcjellës i Republikës së Serbisë, Neni 119 parashikon që “një përfitues i pensionit i cili plotëson kriteret për të marrë dy ose disa pensione në territorin e Republikës së Kosovës mund të përdorë vetëm një nga pensionet e lartpërmendura sipas vendimit të tij/saj.” Siç e pamë më lartë, Serbia argumenton se kjo dispozitë i parandalon qytetarët e Kosovës të marrin në të njëjtën kohë Pensionin Bazik të paraparë me Rregulloren e UNMIK-ut 2001/35, e cila bazohet vetëm në moshë dhe pensionin të cilin kanë të drejtë ta marrin sipas Ligjit për Sigurimin Pensional dhe Invalidor të Serbisë, i cili bazohet në kontributet e bazuara në punë. Shih *id.*, Neni 3 (“Pensioni obligativ dhe sigurimi invalidor është sigurim ku të drejtat, **bazuar në punësim**, në rast të moshës së shtyerë, aftësisë së kufizuar, vdekjes dhe dëmtimeve trupore duhet të jetë i siguruar”; theks i shtuar).

Por, kur Neni 119 ia ndalon përfituesit ushtrimin e “së drejtës për dy ose disa pensione në Republikën e Serbisë,” kjo nuk përfshin pensionin e parashikuar nga Rregullorja e UNMIK-ut 2001/35. Në vend të kësaj, fjalët “dy apo disa pensione” u referohen tri llojeve të pensioneve të përcaktuara në Nenin 18 të Ligjit për Sigurimin Pensional dhe Invalidor, i cili përcakton se “të drejtat pensionale dhe invalidore duhet të jenë detyruese: (1) në rast të moshës së shtyerë – e drejta për të marrë pension të moshës; (2) në rast të paaftësisë – e drejta për të pranuar pension invalidor; (3) në rast të vdekjes . . . e drejta për të marrë pension familjar [.]” Me fjalë të tjera, ajo çka Neni 119 ndalon është që përfituesi të ushtrojë të drejtën e tij/saj për të marrë më shumë se një nga tri llojet e përgjithshme të pensioneve të parapara në ligj.

Kjo është bërë mjaft e qartë nga konteksti ligjor i Nenit 119. Vetëm dy dispozita para Nenit 119 të Ligjit, përcaktohet se: “**Në rast se një përfituesi të pensionit familjar nuk i paguhet pension familjar të cilin ai/ajo ka të drejtë ta marrë . . . për shkak se ai/ajo është duke marrë pension të moshës ose invalidor**, gjatë asaj periudhe, anëtarëve tjerë bazë të familjes do t’u shpërndahet pensioni familjar në vlerën e përcaktuar sikur që përfituesit e pensionit të mos kishin të drejtë për pension familjar” (Ligji për Sigurimin

Pensional dhe Invalidor, Neni 117, theks i shtuar). Neni 119 thjesht bën të qartë çka më parë ishte e nënkuptuar në pjesën e Nenit 117 të theksuar më lartë: nëse një përfitues i plotëson kërkesat ligjore për të marrë më shumë se një nga tre pensionet e parapara me ligj (i moshës, invalidor, familjar), ai ose ajo nuk mund të marrë të gjitha pensionet por duhet të zgjedhë njërin nga ato. Por, pensionet e parapara me Rregulloren e UNMIK 2001/35, qartazi, nuk është një nga pensionet e parashikuara në Ligjin për Sigurimin Pensional dhe Invalidor të Serbisë. Prandaj nuk ka asnjë bazë për të lexuar Nenin 119 të Ligjit në mënyrë që t'i detyron qytetarët e Kosovës të zgjedhin ndërmjet pensioneve të UNMIK-ut dhe pensioneve të cilët ata kanë të drejtë t'i marrin nga SPDIF.

Për këtë arsye Opinioni i vitit 2005 i Gjykatës Supreme të Serbisë, Divizioni Civil, dhe aktgjykimi *Grudić* duke u bazuar në të, nuk i kushtojnë aspak vëmendjen Nenit 119 dhe deklarojnë se “lidhur me situatën në Kosovë, . . . një e drejtë e njohur për pension mund të kufizohet **vetëm** mbi bazën e Nenit 110 të Ligjit për Sigurimin Pensional dhe Invalidor” (*Grudić*, §80; theksimi i shtuar). Duke shpërfillur Nenin 110 dhe duke refuzuar 96.1% të aplikimeve nga qytetarët e Kosovës, në bazë të Nenit jorelevant 119, Republika e Serbisë ka vepruar në kundërshtim të drejtpërdrejtë me aktgjykimin *Grudić* dhe në mënyrë të kundërligjshme ka ndërhyrë në të drejtën e, potencialisht, mijëra qytetarëve të Kosovës për të gëzuar në mënyrë paqësore posedimet e tyre.

B. Neni 110 i Ligjit për Sigurimin Pensional dhe Invalidor nuk i lejon Serbisë të refuzojë aplikimet nga qytetarët e Kosovës me arsyetimin se ata marrin Pensionin Bazik të parashikuar nga rregulloret e UNMIK-ut, sepse marrja e Pensionit Bazik në asnjë mënyrë nuk përbën “ushtrim të së drejtës sipas . . . sigurimit” të garantuar nga Fondi për Sigurimin Pensional dhe Invalidor i Serbisë (*id.*, Neni 110).

Meqenëse Neni 110 është dispozita e vetme në bazë të së cilës Serbia mund të kufizojë në mënyrë të ligjshme të drejtat për sigurimin pensional, le të pyesim tani nëse, sipas kësaj dispozite, ekziston ndonjë arsye për refuzimin e aplikimeve nga qytetarët e Kosovës për shkak të marrjes së Pensionit Bazik të garantuar nga UNMIK-u. Siç e pamë më lart, Neni 110 parashikon vetëm dy baza mbi të cilat të drejtat për sigurimin pensional mund të ndërpriten. Së pari, të drejtat për sigurim mund të ndërpriten “nëse ndodh që dikush më nuk i plotëson kushtet origjinale ligjore” për fitimin dhe ushtrimin e këtyre të drejtave (*Grudić*, §26). Marrja e Pensionit Bazik nga UNMIK-u qartazi nuk ndikon në çështjen, “a i plotëson dikush kushtet origjinale ligjore” për fitimin e së drejtës për pension (p.sh., dhënien e kontributeve, vërtetimi i aftësisë së kufizuar, etj.), dhe Republika e Serbisë as nuk pretendon se ndikon në përmbushjen e këtyre kërkesave.

Prandaj, e vetmja bazë në Neni 110 për refuzimin e aplikimeve nga qytetarët e Kosovë do të ishte paragrafi 2 i kësaj dispozite, i cili përcakton se të drejtat e një përfituesi për sigurim do të ndërpriten nëse ai ose ajo është tashmë “duke ushtruar të drejtat sipas këtij sigurimi me një organizatë të obligueshme për pension dhe sigurim nga një shtet i formuar në territorin e ish-Jugosllavisë” (*id.*, Neni 110, para. 2).

Siç e pamë më lart, Republika e Serbisë ka pretenduar se marrja e Pensionit Bazik sipas Rregullores së UNMIK-ut 2001/35, në ndonjë mënyrë mund të cilësohet si ushtrimi i të drejtave që është fituar sipas Ligjit për Sigurimin Pensional dhe Invalidor, ose ndërlidhet në ndonjë mënyrë me sigurimin SPDIF. Shih Raportin Përcjellës të Republikës së Serbisë të 20 shtator 2013 (“në përputhje me rregulloret e UNMIK-ut, të gjithë personat që e kanë vendbanimin në këtë territor **dhe të paktën 15 vjet sigurimi pensional me Fondin për Sigurimin Pensional dhe Invalidor të Republikës së Serbisë** kanë të drejtë për pension,” theks i shtuar), si dhe letrën e 20 dhjetor 2012, dërguar nga Republika e Serbisë tek Gjykata Evropiane për të Drejtat e Njeriut dhe ridërguar tek Komiteti i Ministrave (“meqenëse . . . adoptimi i Rregullores nr. 2001/35 – *Për Pensionet në Kosovë* nga UNMIK-u më 22 dhjetor 2001, shumë qytetarë të Kosovës dhe Metohisë, përfitues të dikurshëm të pensioneve të Fondit për Sigurimin Pensional dhe Invalidor të Republikës së Serbisë, fituan të drejtën për pension nga administrata ndërkombëtare, **duke njohur vitet e punës të kryera me Fondin për Sigurimin Pensional dhe Invalidor të Republikës së Serbisë,**” theks i shtuar).

Ky pretendimi i Serbisë, që marrja e pensionit sipas Rregullores 2001/35 të UNMIK-ut ndërlidhet në ndonjë mënyrë me të drejtat si kontributdhënës në SPDIF, është **qartazi jo i vërtetë**. Neni 4.1 i Rregullores në fjalë përcakton qartë që Pensionit Bazik është e drejta e “të gjithë personave që banojnë rregullisht në Kosovë dhe që kanë arritur Moshën e Pensionit.” Aktgjykimi *Grudić* gjithashtu e bën këtë gjë më se të qartë, duke pohuar se Rregullorja parashikon se “të gjithë personat që ‘banojnë rregullisht’ në Kosovë, të moshës 65 e sipër, do të gëzojnë të drejtën për një ‘pension bazik’” (*Grudić*, §39). Prandaj, e drejta për pagimin e pensioneve sipas Rregullores 2001/35 nuk varet në asnjë mënyrë prej kontributeve të dhëna në skemën e sigurimit SPDIF. Në fakt, në gjithë Rregulloren, nuk ka as një përmendje, as edhe një sugjerim, që të drejtat e pensionit sipas Rregullores ndërlidhen me të drejtat si kontributdhënës në SPDIF. Prandaj, mund të konkludojmë që marrja e Pensionit Bazik të UNMIK-ut nuk përbën “ushtrimin e të drejtave sipas . . . sigurimit” të garantuar nga SPDIF. Për këtë arsye, Neni 110 nuk jep asnjë justifikim për refuzimin, nga ana e Serbisë, të 96.1% të aplikimeve nga qytetarët e Kosovës për shkak të marrjes së Pensionit Bazik të parashikuar nga Rregullorja 2001/35. Këta qytetarë ende nuk kanë marrë pagimin e pensioneve që kanë fituar me të drejtë, bazuar në vitet e tyre të shumta të kontributeve në SPDIF. Duke ua mohuar këto pagesa thjesht për shkak se ata kanë marrë Pensionin Bazik të UNMIK-ut, Republika e Serbisë po ndërhysh paligjshmërisht në të drejtën e tyre për gëzimin paqësor të posedimeve të tyre, në njëjtën mënyrë siç bëri me aplikuesit e rastit *Grudić*.

Megjithatë, për hir të transparencës dhe informim të plotë, do të dëshiroja të vëreja që Republika e Kosovës tanimë ka një ligj në fuqi që, ndryshe nga Rregullorja 2001/35 të UNMIK-ut, në fakt u lejon qytetarëve të Kosovës të përfitojnë nga statusi i tyre si kontributdhënës në SPDIF. Ky ligj, Ligji Nr. 04/L-131 i Republikës së Kosovës për Skemat Pensionale të Financuara nga Shteti (“Ligji për Skemat Pensionale”), parashikon që, përveç “Pensionit Bazik të Moshës,” i cili “do të paguhet tek personat që janë qytetarë të përhershëm të Republikës së Kosovës, që posedojnë dokumentet identifikuese dhe që kanë arritur moshën gjashtëdhjetë e pesë (65)” (*id.*, Neni 7, par. 1), qytetarët e Kosovës me të drejtat e sigurimit me SPDIF kanë të drejtë për “pensionin kontributpagues të moshës (*id.*, Neni 8, par. 1, nënpar. 2), “pensionin invalidor të punës” (*id.*, Neni 11, par. 1) dhe “pensionin familjar” (*id.*, Neni 12, par. 1-2), në bazë të kontributeve të dhëna në SPDIF në ish-Jugosllavi. Marrja e ndonjërit prej këtyre tri pensioneve jobazike do të mund të shërbejë si bazë për ndërprerjen e pensioneve prej Republikës së Serbisë sipas kriterëve të Nenit 110, par. 2, të Ligjit për Sigurimin Pensional dhe Invalidor, sepse marrja e pensioneve jobazike do të mund të konsiderohej në mënyrë legjitime si “ushtrimi i të drejtave sipas sigurimit [SPDIF] me një organizatë të obligueshme të sigurimit pensional dhe invalidor nga një shtet i formuar në territorin e ish-Jugosllavisë.”

Megjithatë, tri pika të rëndësishme duhen theksuar. *Së pari*, nga tri pensionet jobazike të parashikuara nga Ligji për Skemat Pensionale të Republikës së Kosovës, vetëm njëri prej tyre, pensioni kontributpagues i moshës, është aktualisht duke u paguar tek qytetarët e Kosovës. Për dallim, ata qytetarë që kanë të drejtë, sipas ligjit, për pensionin invalidor të punës dhe për pensionin familjar, nuk kanë marrë, as nuk janë duke marrë tani, përfitimet për të cilat kanë të drejtë ligjore. Arsyeja për këtë është e thjeshtë: Republika e Serbisë ende ka në posedimin e vetë të gjitha kontributet e paguara në SPDIF nga qytetarët e Kosovës përpara vitit 1999 dhe ende nuk është pajtuar për t’ia transferuar këto kontribute Republikës së Kosovës. Edhe përfituesit e tanishëm të pensionit kontributdhënës të moshës nuk po paguhën nga ndonjë fond pensional. Në vend të kësaj, ata po paguhën nga buxheti i përgjithshëm i Republikës së Kosovës. Shih Ligjin për Skemat Pensionale, Neni 5 (“Mjetet financiare për pagimin e të gjitha pensioneve të parashikuara nga ky Ligj do të sigurohen nga Buxheti i Republikës së Kosovës”). Vitet e shumta të kontributeve të paguara nga këta qytetarë përpara vitit 1999 mbeten me SPDIF deri më sot. Ky fakt jo vetëm e bën të pamundur që Republika e Kosovës të paguajë pensionet invalidore të punës dhe pensionet familjare mbi bazën e kontributeve të qytetarëve të Kosovës në SPDIF, por gjithashtu rrezikon qëndrueshmërinë edhe të pensionit kontributpagues të moshës, i vetmi pension që është aktualisht duke u paguar tek përfituesit sipas ligjit.

Siç u përmend më sipër, Republika e Serbisë ka ofruar sugjerimin e dobishëm që çështja e pensioneve të diskutohen në negociatat e vazhdueshme për normalizimin e marrëdhënieve midis Republikës së Serbisë dhe Republikës së Kosovës. Nëse qëllimi i këtyre negociatave është për të siguruar transferimin e kontributeve të qytetarëve të Kosovës nga Republika e Serbisë në Republikën e Kosovës, e mbështes këtë qëllim plotësisht. Por, do të theksoja që

çdo përpjekje, gjatë këtyre negociatave, për të zvogëluar të drejtat ligjshmërisht të fituara për pensione nga qytetarët e Kosovës, do të ishte në kundërshtim të drejtpërdrejtë me aktgjykimin *Grudić*. E drejta e qytetarëve të Kosovës për të marrë pensione në bazë të kontributeve të tyre të mëparshme, është tani juridikisht e vendosur sipas aktgjyimit të Gjykatës. Kjo e drejtë nuk mund të sakrifkohet sipas përlllogaritjeve të negocimit politik.

Së dyti, përderisa refuzimi i aplikimeve prej qytetarëve të Kosovës për rinisjen e pagesës së pensioneve, është bazuar në faktin që të njëjtët kanë marrë Pensionin Bazik, të gjitha këto refuzime duhen rivlerësuar, për arsyen që kemi cituar tashmë: marrja e Pensionit Bazik nga UNMIK nuk jep baza për ndërprerjen e të drejtave për pension sipas Nenit 110 të Ligjit për Sigurimin Pensional dhe Invalidor të Serbisë. Në vend të kësaj, në mënyrë që të vlerësojë drejt aplikimet e marra prej qytetarëve të Kosovës, Serbia duhet të sigurojë informacione mbi pensione jo nga UNMIK-u, por nga Ministria e Punës dhe Mirëqenies Sociale e Republikës së Kosovës. Vetëm kjo e fundit mund të japë të dhëna që tregojnë nëse qytetarët e Kosovës që kanë aplikuar tek SPDIF për rinisjen e pagimit të pensioneve janë tashmë duke marrë pensionin kontributpagues të moshës, sipas Ligjit për Skemat Pensionale të Republikës së Kosovës.

Së treti, edhe në ato raste ku SPDIF refuzon një aplikim për rinisjen e pagimit të pensioneve, për shkak se aplikuesi tashmë është duke marrë pensionin kontributpagues të moshës nga Republika e Kosovës, SPDIF është prapëseprapë i obliguar, sipas aktgjyimit *Grudić*, për të kompensuar këta aplikues për këste të papaguara deri në datën kur ai ose ajo filloi të merrte pensionin kontributpagues të moshës nga Republika e Kosovës, bashkë me kamatën ligjore. Dështimi i Republikës së Serbisë për të kompensuar plotësisht qytetarët e Kosovës për këstet e mëparshme të papaguara, përfshirë kamatën ligjore, është një shqetësim serioz. Tek kjo çështje do të kthehem tani.

C. Duke vendosur një kufizim prej 12 muajsh mbi kompensimin e qytetarëve të Kosovës për këstet e papaguara, Serbia bie në kundërshtim me (1) Aktgjykimin *Grudić*, i cili kërkon që këstet e mëparshme të papaguara të llogariten nga data kur pensionet e përfituesve u ndërprejnë padrejtësisht (*id.*, §92), dhe (2) Ligjin për Sigurimin Pensional dhe Invalidor të Serbisë, i cili parashikon kufizimin prej 12 muajsh mbi kompensimin e kësteve të papaguara vetëm nëse ndërprerja e pensioneve ishte “shkaktuar nga përfituesi” (*id.*, Neni 123)

Sic kemi parë më sipër, sipas vetë Republikës së Serbisë, ajo ka vendosur një kufizim prej 12 muajsh mbi nivelin e kompensimit që ka paguar për këstet e papaguara tek qytetarët e Kosovës. Shih Raportet Përcjellëse të Republikës së Serbisë të 20 shtatorit 2013 (“Vendimet për rinisjen e pagimit të pensioneve gjithashtu përcakton kompensimin për këstet e mëparshme të papaguara deri 12 muaj më parë”) dhe të 24 tetor 2013 (“Vendimet për rinisjen e pagimit të pensioneve gjithashtu përcaktojnë kompensimin për këstet e mëparshme të papaguara deri 12 muaj më parë, në përputhje me Nenin 123 të Ligjit për

Sigurimin PENSIONAL dhe INVALIDOR”). Pastaj, Neni 123 përcakton se “këstet mujore të akumuluar të pensionit, kompensimi monetar për dëmtim trupor, që nuk paguhen për shkak të rrethanave të shkaktuara nga përfituesi, do të paguhen pastaj deri në 12 muaj, me efekt retroaktiv prej datës kur përfituesi, duke mos ekzistuar më rrethanat, parashtron një kërkesë për pagim.”

Ky kufizim prej 12 muajsh mbi kompensimin për këstet e papaguara përbën një shkelje serioze të obligimeve të Republikës së Serbisë sipas *Grudić* dhe është plotësisht pa justifikim edhe sipas Nenit 123, në të cilin mbështetet Serbia.

Në rastin e dy aplikuesve në *Grudić*, aktgjykimi i Gjykatës ka urdhëruar shprehimisht që “Qeveria përgjegjëse t’u paguajë aplikuesit të parë dhe të dytë . . . pensionet e tyre **duke filluar prej datës 9 qershor dhe 15 janar 2000**, përkatësisht . . . , së bashku me kamatën ligjore (*Grudić*, §92, theks i shtuar). Datat e theksuara janë të rëndësishme më të lartë, sepse janë pikërisht datat kur pensionet e dy aplikuesve u ndërprejnë nga SPDIF (shih *Grudić*, §9). Prandaj, aktgjykimi *Grudić* paraqet parimin që ata qytetarë të Kosovës, pensionet e të cilëve u ndërprejnë padrejtësisht, kanë të drejtë jo vetëm për t’u kompensuar për këstet e mëparshme të papaguara për një periudhë prej 12 muajsh, por për tërë periudhën në të cilën pensionet e tyre ishin padrejtësisht të pezulluara. Kjo pikë u cek shprehimisht në shënimet e mbledhjes së Komitetit të Ministrave të mbajtur nga 3–5 dhjetor 2013, në të cilat deklarohet në mënyrë të prerë se “këstet e papaguara midis datës së pezullimit të pagimit të pensioneve në fjalë dhe datës së rinisjes së pagimit, kanë për t’u paguar.” Aktgjykimi i Gjykatës në rastin *Grudić* nuk lejon më pak se kompensimi i plotë për këstet e papaguara, gjatë tërë periudhës së pezullimit të kundërligjshëm, pa vendosjen e kufizimit prej 12 muajsh.

Megjithatë, edhe më e habitshme është fakti se kufizimi prej 12 muajsh i vendosur nga Republika e Serbisë nuk justifikohet as nga dispozita ligjore që vetë Serbia e citon në mbështetje të këtij kufizimi. Gjuha e Nenit 123 bën shumë të qartë se kufizimi prej 12 muajsh vendoset vetëm kur pensioni i përfituesit nuk paguhet “**për shkak të rrethanave të shkaktuara nga përfituesi.**” Në rastin e qytetarëve të Kosovës, si p.sh. aplikuesit në *Grudić*, dështimi për të paguar pensionet nuk ishte “për shkak të rrethanave të shkaktuara nga përfituesi[t].” Përkundrazi, dështimi i pagimit ishte rezultat i drejtpërdrejtë i vendimit të njëanshëm të SPDIF për të pezulluar pensionet, mbi bazat që Gjykata në rastin *Grudić* ka konstatuar të jenë të kundërligjshme. Në rrethanat e tilla, as aktgjykimi *Grudić*, as Neni 123 i Ligjit për Sigurimin PENSIONAL dhe INVALIDOR, nuk mund të justifikojë dështimin e Republikës së Serbisë për të kompensuar plotësisht qytetarët e Kosovës për këstet e mëparshme të papaguara.

Raportet Përcjellëse të parashtruara nga Republika e Serbisë sugjerojnë dy dështime të tjera ligjore nga ana e autoriteteve serbe sa i përket kompensimit për këste të papaguara. *Së pari*, këto Raporte janë krejtësisht të heshtura sa i përket pagimit të kamatës ligjore. E drejta për të marrë kamatë mbi këstet e papaguara u theksua në aktgjykimin *Grudić* (see

id., §92). Njësoj sikurse u vendos se aplikuesit në atë rast kishin të drejtë për të marrë kamatë ligjore, kamatë e tillë po ashtu duhet t'u paguhet të gjithë aplikuesve të cilët kanë të drejtë kompensimi për këste të mëparshme.

Së dyti, Raportet Përcjellëse të parashtruara nga Republika e Serbisë tregojnë që autoritetet kanë pranuar të japin kompensimin për këste të papaguara vetëm në ato raste ku kanë marrë vendim për rinisjen e pagimit të pensioneve. Mirëpo, me gjasë, ka një numër të konsiderueshëm të aplikuesve që mbase nuk kanë të drejtë për rinisjen e pagimit të pensioneve, për shkak se janë duke marrë pensionin kontributpagues të moshës prej Republikës së Kosovës, por që prapëseprapë kanë të drejtë për t'u kompensuar për këste të papaguara, përderisa pensionet e tyre ishin ndërprerë padrejtësisht, para se të fillonin të merrnin pensionin kontributpagues të moshës. Këto dy dështime duhet të adresohen nga Republika e Serbisë për të siguruar respektimin e plotë të aktgjykimit *Grudić*.

D. Këmbëngulja e Republikës së Serbisë që “i tërë dokumentacioni që dorëzohet për të dëshmuar të drejtën për pension nga përfituesit potencialë duhet të lëshohet nga UNMIK-u” ka mundësi që po pengon seriozisht zbatimin e aktgjykimit *Grudić*.

Shqetësimi i fundit të cilin dëshiroj ta shpreh ka të bëjë me numrin jashtëzakonisht të lartë të kërkesave për të cilat Republika e Serbisë ka konsideruar se u mungon dokumentacioni i nevojshëm. Në Raportin e saj të fundit përcjellës, Serbia theksoi se nga 8,238 kërkesat e marra deri më tani për rinisjen e pagimit të pensioneve, ka gjykuar se vetëm 1,295 (15.7%) janë të shoqëruara me tërë dokumentacionin e kërkuar. Duke marrë parasysh pretendimet e vazhdueshme të Republikës së Serbisë për bashkëpunim me UNMIK-un mbi çështjen e pensioneve dhe deklaratës së saj se “i tërë dokumentacioni që dorëzohet për të dëshmuar të drejtën për pension nga përfituesit potencialë duhet të lëshohet nga UNMIK-u” sepse “Republika e Serbisë nuk njih të ashtuquajturat akte të Republikës së Kosovës,” i kam dërguar një letër Përfaqësuesit Special të Sekretarit të Përgjithshëm dhe Kreut të UNMIK-ut z. Zahir Tanin, më 21 janar 2016, për të marrë sqarim lidhur me nivelin alarmues të refuzimeve të aplikimeve nga qytetarët e Kosovës. Ndër të tjera, kam pyetur UNMIK-un nëse “është në dijeni të çfarëdo dokumenti apo dokumentesh që kërkohen të parashtrohen bashkë me kërkesën për pension, por të cilat qytetarët e Kosovës e kanë vështirë t'i marrin.” Deri më sot, nuk kam marrë përgjigje nga z. Tanin dhe për këtë arsye nuk jam në gjendje të nxjerr konkluzione të sigurta lidhur me arsyet që qëndrojnë pas gjetjeve të Serbisë lidhur me mungesën e shpeshtë të dokumentacionit tek aplikantët prej Kosovës.

Megjithatë, një sqarim i mundshëm për shkallën e lartë të mungesës së dokumentacionit, është fakti që UNMIK-u më nuk lëshon dokumente civile për qytetarët e Kosovës. Kompetenca për lëshimin e dokumenteve është transferuar në Ministrinë e Punëve të Brendshme me Ligjin për Dokumentet e Identifikimit Nr.03/L-099, i cili hyri në fuqi më 1 nëntor 2008. Refuzimi i Serbisë për të pranuar çfarëdo dokumenti të lëshuar në Kosovë, përveç atyre të lëshuara nga UNMIK mundet në këtë mënyrë të japë një shpjegim për

numrin e lartë të qytetarëve të Kosovës, aplikimet e të cilëve u refuzuan si jo të plota. Prandaj, implementimi i plotë i aktgjykimit *Grudić*—i cili urdhëron pagimin e pensioneve, kësteve të mëparshme të papaguara dhe kamatës ligjore për të gjithë qytetarët e Kosovës të cilët plotësojnë kushtet ligjore për të marrë pensione të tilla—mund të kërkojë nga Republika e Serbisë të heq refuzimin e saj kategorik për të pranuar dokumentet e identifikimit të lëshuara nga Republika e Kosovës.

PËRFUNDIM

Për arsyet e lartpërmendura, konkludoj me modesti se, në mënyrë që Republika e Serbisë të sillet në përputhje të plotë me aktgjykimin e Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut në rastin *Grudić kundër Serbisë*, autoritetet serbe duhet:

- (1) të rivlerësojnë të gjitha aplikimet e qytetarëve të Kosovës për rinisjen e pagimit të pensioneve, në rastet në të cilat aplikuesit janë refuzuar, për shkak se ata kanë marrë Pensionin Bazik të parashikuar me Rregulloren e UNMIK-ut 2001/35;
- (2) të shpallin publikisht, për të mirën e qytetarëve të Kosovës të cilët ende nuk kanë aplikuar për rinisjen e pagimit të pensioneve, se fakti që kanë marrë Pensionin Bazik të parashikuar me Rregulloren e UNMIK-ut 2001/35, më nuk do të konsiderohet si faktor përjashtues;
- (3) të shpallin publikisht se përfituesit aktualë të pensionit kontributpagues të moshës nga Republika e Kosovës, ndonëse nuk do të kualifikoheshin për rinisjen e pagimit të pensioneve nga Republika e Serbisë, prapëseprapë mund të kualifikohen për kompensimin e kësteve të papaguara, përfshirë kamatën ligjore, për periudhën kohore para se ata të fillonin të merrnin pension nga Republika e Kosovës;
- (4) të marrin vendime pozitive për rinisjen e pagimit të pensioneve në rast të të gjithë qytetarëve të Kosovës të cilët plotësojnë kriteret origjinale ligjore për të marrë pensione nga Fondi për Sigurimin Pensional dhe Invalidor (SPDIF) dhe të cilët për momentin nuk po marrin pensionin kontributpagues të moshës nga Republika e Kosovës;
- (5) të paguajnë plotësisht këstet e papaguara, përfshirë edhe kamatën ligjore, për qytetarët e Kosovës pensionet e të cilëve ishin ndërprerë në mënyrë të kundërligjshme, duke llogaritur kompensimin nga data kur pensionet janë pezulluar deri në datën kur (a) këto pensione nisën të paguhen përsëri nga Republika e Serbisë, ose (b) aplikuesit filluan t'i marrin pensionet kontributpaguese të moshës nga Republika e Kosovës;
- (6) të qartësojnë saktësisht se mungesa e çfarë dokumentacioni është shkaktare për hedhjen poshtë nga Republika e Serbisë e 84.3% të aplikacioneve nga qytetarët e Kosovës si jo të kompletuara dhe, nëse ka nevojë, të pranojnë si të vlefshëm

dokumentacionin nga Republika e Kosovës me qëllim që të zbatohet plotësisht aktgjykimi *Grudić*; dhe

- (7) të ndërmarrin të gjitha masat e domosdoshme për të transferuar në Republikën e Kosovës të gjitha kontributet që janë paguar nga qytetarët e Kosovës para vitit 1999 dhe që kanë mbetur në posedim të SPDIF, si një zgjidhje afatgjatë për të siguruar qëndrueshmërinë e pagimit të pensioneve për qytetarët e Kosovës, të cilët kanë kontribuar në SPDIF, në pajtim me ligj.

Me nderime,

Hilmi Jashari

Avokat i Popullit i Republikës së Kosovës